

Ryszard Gibuła

Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna

**INWESTYCJE
W LEGNICKIEJ SPECJALNEJ STREFIE EKONOMICZNEJ
JAKO EFEKT
GLOBALNEJ STRATEGII PRZEDSIĘBIORSTW**

1. Wstęp

Po zakończeniu drugiej wojny światowej nastąpiła istotna zmiana uwarunkowań politycznych i gospodarczych. Spowodowała ona m.in. znaczne zwiększenie aktywności przedsiębiorstw międzynarodowych. Proces umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw przebiegał od poziomu krajowego, poprzez międzynarodowy i kontynentalny, do globalnego.

W relacjach społeczno-gospodarczych i politycznych odnotowano coraz bardziej dynamiczny proces przemieszczania się idei, informacji, ludzi, kapitału i towarów. W efekcie intensywnie wzrastała podatność poszczególnych państw, narodów i przedsiębiorstw międzynarodowych na różnorakie uwarunkowania globalne.

Zjawiska te dawały się zauważyć prawie w każdym aspekcie, wymiarze czy sferze życia międzynarodowego, stając się siłą sprawczą, jak się obecnie ocenia, nierozłącznie z nimi związanych, innych procesów, niekiedy niemożliwych do zdefiniowania. Trudno też określić, co jest rezultatem wcześniejszych procesów rozwojowych, już dobrze zbadanych i opisanych, w rodzaju internacjonalizacji, współzależności, integracji, a co fazą ich gwałtownego, niosącego ze sobą nową jakość przyspieszenia zwanego od początku lat dziewięćdziesiątych poprzedniego stulecia globalizacją [Kuźniar 2003, s. 9]. W rezultacie niezmiernie trudno jest dzisiaj ocenić, co jest bezpośrednim wpływem procesów globalizacji na poszczególne obszary życia, w tym gospodarczego, co zaś dzieje się samoistnie na skutek innych wydarzeń.

Niezależnie od stosowanego podejścia, podmiotami o szczególnym znaczeniu dla procesu globalizacji są przedsiębiorstwa międzynarodowe – korporacje transna-

rodowe, rozumiane jako podmioty prowadzące działalność gospodarczą w więcej niż jednym kraju poza granicami państwa pochodzenia [Jarczewska-Romaniuk 2003, s. 136].

Szczególne zależności globalizacji i przedsiębiorstw międzynarodowych polega przede wszystkim na tym, że korporacje są zarówno siłami sprawczymi tego procesu, jak i jego głównymi beneficjentami [Jarczewska-Romaniuk 2003, s. 136].

2. Globalizacja gospodarcza a inwestycje zagraniczne

Globalizacja przyczyniła się do niebywałego wzrostu siły i możliwości oddziaływania korporacji transnarodowych na środowisko międzynarodowe. Efektem aktywnej działalności korporacji, w powiązaniu z nową rewolucją technologiczną, było stworzenie silnych zależności między gospodarkami poszczególnych państw.

Znaczenie przełomowe w wyłanianiu się globalizacji jako szczególnej postaci powiązań w skali ogólnoswiatowej można przypisać postępowi technicznemu oraz rewolucji informacyjno-medialnej [Guzek 2001, s. 18]. Drugim zjawiskiem przełomowym jest niespotykany dotychczas rozmiar kreowania w skali światowej kapitału finansowego oraz związanego z nim procesu fuzji korporacji ponadnarodowych [Guzek 2001, s. 18].

W początkowej fazie rozwoju działalności korporacji międzynarodowych dotyczył głównie krajów o gospodarce rynkowej, tzw. zachodnich. Wpływ na tę asymetrię miały przede wszystkim korporacje amerykańskie, do których później dołączyły firmy z Europy Zachodniej i Japonii. Sytuacja taka utrzymywała się do początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia, kiedy to na skutek przemian politycznych rozpoczęły się procesy transformacji gospodarczej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej oraz innych krajach satelickich byłego ZSRR.

Głębokie przemiany polityczne, gospodarcze, społeczne i technologiczne w sposób tak istotny zdynamizowały proces globalizacji gospodarczej, iż wielkie korporacje mogły rozwinąć swą działalność na skalę globalną i stać się głównymi katalizatorami procesu globalizacji i siłą napędową jego rozwoju.

Czynnikami istotnymi dla globalizacji gospodarczej były:

- stabilizująca się sytuacja polityczna na świecie;
- powstanie nowych rynków w krajach postkomunistycznych;
- dynamiczny rozwój gospodarki światowej;
- postępująca liberalizacja gospodarcza;
- rewolucja technologiczna i informatyczna.

W wyniku synergii tych czynników aktywność korporacji transnarodowych dynamicznie wzrastała, osiągając imponujące rozmiary. Zjawisko to można zaobserwować, porównując skumulowaną wartość światowych przepływów inwestycyjnych na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat. W roku 1960 wartość ta wynosiła

67,7 mld USD, w roku 1975 – 282 mld USD, w roku 1980 – 616 mld USD, lecz już w 1990 r. wyniosła 1888 mld USD, aby w roku 2000 osiągnąć 6314 mld USD [*World Investment...* 2003, s. 301].

W roku 2000 swoją działalność prowadziło na świecie ponad 60 tys. przedsiębiorstw międzynarodowych, które posiadały ok. 850 tys. filii. Swoim zasięgiem, choć nierównomiernym, obejmowały one prawie wszystkie kraje świata. Co więcej, proces globalizacji po objęciu sfery gospodarczej rozciągnął się także na sferę społeczną i polityczną. Według Cziomera „Korporacje wielonarodowe – o trudnej do ustalenia istocie i genezie – należą do najważniejszych aktorów międzynarodowych stosunków gospodarczych i politycznych” [Cziomer, Zyblikiewicz 2002, s. 80].

Globalizacja gospodarcza to nie tylko szanse, lecz także i zagrożenia. Stąd już tylko krok do stwierdzenia, iż „Dzisiaj w dobie globalizacji, u progu trzeciego tysiąclecia naszej ery, mamy niekiedy do czynienia z przypadkami korupcji w skali międzynarodowej, niemal globalnej. Toczy się nieustanna walka silnych o jeszcze większe wpływy i jeszcze większą władzę” [Gibuła 2000, s. 130].

Globalna obecność korporacji międzynarodowych przejawia się zarówno w formie pośredniej, jak i bezpośredniej. Forma pośrednia przybiera postać aktywności na rynkach zagranicznych przez sprzedaż towarów i usług, natomiast forma bezpośrednia przejawia się w postaci działalności gospodarczej prowadzonej w danym kraju.

Lokalizowanie działalności wytwórczej, a w konsekwencji dokonanie bezpośredniej inwestycji zagranicznej w danym kraju, jest przejawem realizacji strategii globalnej i najbardziej zaawansowaną formą globalnej obecności korporacji transnarodowych.

3. Polska w obliczu korporacyjnych strategii globalnych

Bezpośrednia obecność korporacji transnarodowych na wielu rynkach zagranicznych, będąca efektem dokonywanych przez nie inwestycji zagranicznych ma bardzo istotne znaczenie dla rozwoju globalizacji. Obecność ta przekłada się na zwiększenie podaży towarów i usług, wynikające z uzyskania łatwiejszego dostępu do lokalnego rynku oraz obniżenia kosztów produkcji i dystrybucji. W procesie tym tworzą się także, będące jego pochodną, szczególnego rodzaju powiązania i współzależności pomiędzy poszczególnymi krajami, gospodarkami i korporacjami.

Na skutek historycznego dziedzictwa, wynikającego z minionych podziałów politycznych, działalność inwestycyjna wielkich korporacji skoncentrowała się głównie w krajach najwyżej rozwiniętych. Ulokowanych tam zostało 67% światowych inwestycji. Pozostałe 31% przypada na kraje rozwijające się, a 2% na kraje Europy Środkowej i Wschodniej [*World...* 2003, s. 301-306]. Stąd też, uzasadniony wydaje się wniosek, że proces globalizacji jest szczególnie korzystny dla krajów

wysoko rozwiniętych, dla wielu państw rozwijających się oznacza zaś niejednokrotnie ich marginalizację, a nawet utratę suwerenności.

Procesy globalizacji stawiają przed państwami, ich gospodarkami i rządami nowe wyzwania. Polska w Unii Europejskiej lokuje się w pobliżu głównego nurtu tych procesów. Powoduje to konieczność ponownego zdefiniowania polskich interesów gospodarczych i politycznych, tak aby w większym niż dotychczas stopniu stać się beneficjentem światowych przepływów inwestycyjnych. Podejście takie nie jest niczym nowym, gdyż wiele krajów, zwłaszcza mniej rozwiniętych gospodarczo, w zagranicznych inwestycjach bezpośrednich i nadchodzącej wraz z nimi technologii i kulturze organizacyjnej dostrzega jedyną szansę na wyjście z zacofania i biedy.

Korporacje transnarodowe są chętnie widziane przez kraje rozwijające się m.in. dlatego, iż z racji swojej ponadnarodowości nie są kojarzone wyłącznie z jakimś jednym państwem. Nie są więc „najeźdźcą”, lecz egzemplifikacją międzynarodowego kapitału. Takie neutralne zachowania obserwowane są w Polsce, gdzie w przeszłości, szczególnie w odniesieniu do ziem zachodnich i północnych, proces wykupowania ziemi pod inwestycje budził niejednokrotnie sporo kontrowersji.

Należy przy tym pamiętać, iż wybory i decyzje korporacji ponadnarodowych nacechowane są koniecznością realizacji strategii globalnej, w której najistotniejsze są takie działania, jak:

- uczestnictwo w rynku globalnym;
- wytwarzanie produktów globalnych;
- lokalizowanie działalności wytwórczej na obszarze całego świata;
- stosowanie marketingu globalnego;
- konkurowanie w skali globalnej [Bolesta-Kukułka 1996].

Stąd też, z punktu widzenia realizacji strategii globalnej, dla korporacji ponadnarodowych istotne znaczenie mają czynniki polityczne i działania podejmowane przez rządy poszczególnych krajów. Oczekują one jak największego liberalizmu gospodarczego i daleko idącej przychylności dla inwestycji zagranicznych. Również procesy prywatyzacyjne sprzyjają napływowi obcego kapitału.

W obliczu takich strategii i oczekiwań należy stwierdzić, iż Polska z jej znaczną liberalizacją gospodarczą, zaawansowanymi procesami prywatyzacyjnymi, istotną pozycją geopolityczną oraz sporym rynkiem wewnętrznym jawi się jako atrakcyjne miejsce dla zagranicznych inwestycji bezpośrednich.

Jednym z instrumentów stymulujących napływ inwestycji zagranicznych, stosowanych od lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku do chwili obecnej, są specjalne strefy ekonomiczne (sse) [Gibuła 2003, s. 16]. Rozpoczęta w roku 1989 transformacja polskiego systemu politycznego i społeczno-gospodarczego zaowocowała zwiększonym zainteresowaniem różnorodnymi nowatorskimi metodami przyspieszenia rozwoju gospodarczego. Remedium na polskie problemy miały być między

innymi sse, bowiem wydawały się one stanowić jedną z bardziej efektywnych metod przyciągania kapitału zagranicznego [Gibuła 2003, s. 16].

W końcu grudnia 1994 r. weszła w życie ustawa o specjalnych strefach ekonomicznych¹, dająca możliwość tworzenia stref o różnym charakterze. Realizując ustawę o sse w latach 1995-1997, rząd polski ustanowił 17 stref, w tym dwa parki technologiczne. Do chwili obecnej czternaście z nich prowadzi działalność². Wśród nich znajduje się, utworzona na 20 lat (1997-2017) Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (LSSE).

Funkcjonowanie polskich sse w Unii Europejskiej, wobec uregulowań zawartych w traktacie akcesyjnym, stało się niezagrażone do czasu zakończenia działalności przez te obszary, co nastąpi ostatecznie w roku 2017. Po tym terminie tereny sse zostaną najprawdopodobniej przekształcone w parki przemysłowe i będą stanowiły jeden z instrumentów realizacji polityki rozwoju regionalnego, umożliwiając tym samym korzystanie z unijnych funduszy strukturalnych przeznaczonych na rozwój regionów.

Polskie sse, oferując korporacjom transnarodowym pomoc publiczną w postaci ulg i zwolnień z podatkowych, wkomponowały się dobrze w strumień przepływów inwestycyjnych oraz obszar działań korporacji związanych z realizacją ich strategii globalnej. W przypadku polskich sse przejawiało się to realizacją działania korporacji związanego z lokalizowaniem ich działalności wytwórczej na obszarze całego świata. Ponadto, dzięki zaistnieniu w Polsce inwestycji bezpośredniej typu *greenfield*, osiągane są też przez korporacje cele związane z konkurowaniem w skali globalnej i uczestnictwem w rynku globalnym.

4. Inwestycje w Legnickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej

Zgodnie z dominującą zasadą zrównoważonego rozwoju, sse traktowane jako wsparcie rozwoju regionalnego, miały być ustanawiane na terenach szczególnie zagrożonych degradacją społeczną i gospodarczą. Takimi obszarami były niektóre dawne województwa (m.in. wałbrzyskie – likwidacja górnictwa węgla kamiennego, łódzkie – likwidacja przemysłu dziewiarskiego, rzeszowskie – likwidacja przemysłu zbrojeniowego, katowickie – restrukturyzacja przemysłu górniczego i hutniczego).

W procesie decyzyjnym, przy ustanawianiu sse, uwzględniono także fakt przyszłego zaistnienia procesów wygaszania niektórych monokultur przemysłowych, jak np. przemysłu miedziowego w byłym woj. legnickim. Dlatego też, aby zapo-

¹ Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (DzU 1994 nr 123, poz. 600 z późn. zm.).

² Likwidacji uległy Częstochowska SSE oraz Technopark Modlin, natomiast strefy w Żarnowcu i Tczewie zostały połączone w jeden obszar, tworząc Pomorską Specjalną Strefę Ekonomiczną.

biec przewidywanym trudnościom gospodarczym i złagodzić społeczne skutki procesu transformacji i dywersyfikacji dotychczasowej monokultury miedziowej, postanowiono powołać Legnicką Specjalną Strefę Ekonomiczną. Strefa miała mieć charakter rozproszony, z podstrefami w Legnicy, Polkowicach, Krzywej³. W późniejszym okresie granice strefy zostały zmienione i rozszerzone, na skutek czego powstały podstrefy w Złotorzy, Lubinie i Legnickim Polu.

Dobra lokalizacja, w pobliżu autostrady A-4 oraz granicy niemieckiej, wysokie bezrobocie i znaczny zasób wykwalifikowanej siły roboczej spowodowały zainteresowanie się inwestorów zagranicznych tymi obszarami. Wśród potencjalnych inwestorów pojawiły się także korporacje ponadnarodowe.

Pierwszym inwestorem korporacyjnym w LSSE był Royal Group Technologies z Kanady, który w kilkunastu fabrykach na świecie zatrudnia prawie 9 tys. osób. Na potrzeby polskiego projektu utworzono Royal Europa Sp. z o.o. W kwietniu 1998 r. rozpoczęto budowę zakładu produkcyjnego w podstrefie w Polkowicach. Fabrykę otwarto w czerwcu 1999 r. Jest to jedna z największych inwestycji kapitału kanadyjskiego w Polsce. Do dzisiaj spółka kilkunastokrotnie przekroczyła planowane nakłady inwestycyjne i nadal zamierza się rozwijać⁴.

Obecnie największym inwestorem korporacyjnym w LSSE jest Volkswagen AG z Wolfsburga w Niemczech, zatrudniający tylko w swojej grupie w 1998 r. 100 555 osób, a w całym koncernie ok. 250 tys. osób. Obecnie na całym świecie w 44 fabrykach koncernu Volkswagen zatrudnionych jest ponad 320 tys. osób⁵. Volkswagen AG na potrzeby inwestycji w Polsce powołał Volkswagen Motor Polska Sp. z o.o. (VWMP).

Inwestycję rozpoczęto w 1998 r., na obszarze podstrefy Polkowice, z zamiarem wybudowania fabryki o zdolności produkcyjnej 540 000 silników diesla rocznie, z perspektywami kolejnych etapów rozwoju i rozbudowy fabryki. Plan inwestycyjny przewidywał zainwestowanie 480 mln zł z opcją dalszych inwestycji ze strony przedsiębiorstw skojarzonych z koncernem Volkswagen.

Inwestycja została zrealizowana zgodnie z planem, jak również spowodowała rozpoczęcie kolejnych procesów inwestycyjnych przez kooperantów i dostawców VWMP. Do dzisiaj w miejsce deklarowanych 480 mln zł VWMP zainwestował 1039 mln zł. Ponadto zamiast założonego zatrudnienia na poziomie 400 osób, zatrudnił już 980 osób.

Dla zobrazowania planowanych i rzeczywiście poniesionych przez koncerny ponadnarodowe nakładów inwestycyjnych w LESS istotna będzie prezentacja danych dla porównania, w układzie tabelarycznym. Przedstawia to tab. 1, w której

³ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 1997 r. w sprawie ustanowienia Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (DzU 1997 nr 44, poz. 247).

⁴ www.royalgrouptech.com.

⁵ www.volkswagen-ir.de/index.php.

dotatkowo ujęto Sitech Sp. z o.o., która jest podmiotem z grupy Volkswagen AG. W tabeli zawarte są ponadto dane o planie i wykonaniu w zakresie zatrudnienia, wielkości sprzedaży i wielkości nakładów inwestycyjnych poniesionych przez inne firmy, które z racji powiązań kapitałowych są uczestnikami realizowanej przez ich koncerny macierzyste strategii globalnej.

Tabela 1. Planowane i rzeczywiście poniesione przez koncerny ponadnarodowe nakłady inwestycyjne w LSSE

Nazwa inwestora	Stan zatrudnienia		Wysokość poniesionych nakładów inwestycyjnych narastająco (w zł)		Wielkość osiągniętej sprzedaży w 2003 r. (w zł)		Uwagi
	plan	wykonanie	plan	wykonanie	kraj	eksport	
Sitech Sp. z o.o.	150	1 001	70 000 000	419 469 900	53 712 000	367 712 000	planuje rozbudowę
Volkswagen Motor Polska Sp. z o.o.	400	980	480 000 000	1 039 700 000	188 266 367	4 067 256 263	
Royal Europa Sp. z o.o.	150	202	3 100 000	41 043 637	30 131 742	18 251 088	planuje rozbudowę
Gates Polska Sp. z o.o.	160	296	27 000 000	162 040 028	3 347 358	154 521 587	planuje rozbudowę
Brugman Sp. z o.o.	30	101	23 000 000	35 773 443	0	49 561 810	planuje rozbudowę
SAI Automotive Sp. z o.o. (Faurecia)	60	210	17 000 000	83 967 400	96 000	33 555 000	
Viessmann	32	156	11 000 000	28 530 071	0	43 132 807	planuje rozbudowę
TB MECA	88	0	40 000 000	0	0	0	
Sanden Manufacturing Poland	500	0	282 000 000	0	0	0	planuje rozbudowę

Źródło: materiały LSSE – opracowanie własne.

Kolejnym ważnym inwestorem korporacyjnym w LSSE jest Gates Polska Sp. z o.o. Jest to spółka należąca do The Gates Corporation z Denver w USA, korporacji posiadającej 43 zakłady produkcyjne zlokalizowane na całym świecie, w których zatrudnionych jest ponad 14 tys. pracowników. Gates Co jest czołowym producentem wyrobów gumowych na świecie (z wyłączeniem opon) i jest postrzegany jako światowy lider w produkcji pasów pędnych⁶.

Również Gates Polska Sp. z o.o., która rozpoczęła inwestycję w roku 2000 (26.06.2000), a produkcję w 2001 r. (21.06.2001), przekroczyła istotnie planowane parametry. Co więcej, obecnie trwa proces rokowań dotyczący zakupu przez Gates Polska Sp. z o.o. kolejnej działki w LSSE celem budowy następnej hali produkcyjnej.

Inna z ważnych korporacji transnarodowych, która zdecydowała się zainwestować w LSSE, to Masco Corporation z USA, w której skład wchodzi The Brug-

⁶ www.gates.com.

man Group z siedzibą w Holandii. Masco Corporation zatrudnia w swoich zakładach na całym świecie ponad 61 tys. pracowników, będąc największym na świecie producentem materiałów instalacyjnych, budowlanych oraz wszelkiego rodzaju wyposażenia domu⁷.

Polski Brugman Sp. z o.o. przekroczył wszystkie planowane parametry i nadal dynamicznie się rozwija. Firma, posiadając rezerwę powierzchni, zamierza realizować w LSSE drugi etap inwestycji i rozpocząć budowę kolejnej hali produkcyjnej. Należy podkreślić, iż cała produkcja Brugman Sp. z o.o. wysyłana jest na eksport.

W podstrefie legnickiej miejsce dla swojej inwestycji znalazła także niemiecka grupa Viessmann, która w swoich 10 fabrykach zlokalizowanych na wszystkich kontynentach zatrudnia 6800 pracowników. Powołana na tę okoliczność Viessmann Sp. z o.o. rozpoczęła budowę zakładu w 1999 r., a rok później ruszyła produkcja elementów do kotłów grzewczych. Deklarowane parametry zatrudnienia i nakładów inwestycyjnych znacznie zostały przekroczone. Charakterystyczne jest, że 100% produkcji jest eksportowane. Spółka zamierza wybudować w LSSE kolejny zakład produkcyjny⁸.

Decyzję o inwestowaniu w podstrefie w Legnicy podjęła także Faurecia Group z Francji, która w 26 fabrykach na świecie zatrudnia ok. 60 tys. pracowników. Faurecia Group jest europejskim liderem w produkcji wyposażenia samochodów, będąc jednocześnie jednym z trzech największych producentów tej branży na świecie. Polska spółka nazwana SAI Automotive Sp. z o.o. produkuje materiały wygłuszające do wnętrza samochodów. Spółka wielokrotnie przekroczyła deklarowane zatrudnienie i nakłady inwestycyjne, a jej produkcja prawie w całości kierowana jest na eksport⁹.

Jednymi z najnowszych inwestorów korporacyjnych są: Toyota Boshoku Corporation z Japonii¹⁰ zatrudniająca 2200 pracowników w 9 zakładach na świecie, Mecaplast z Monako zatrudniająca 7500 pracowników w 32 zakładach na całym świecie¹¹ oraz Denso Corporation z Japonii, zatrudniająca na całym świecie 89 400 pracowników w 155 zakładach¹².

Korporacje te postanowiły połączyć swoje wysiłki dla potrzeb wspólnego klienta, jakim jest Toyota Motors Manufacturing z Japonii. Utworzoną w tym celu spółkę *joint venture* nazwano TBMECA Poland Sp. z o.o., a inwestycję usytuowano w LSSE. TBMECA Poland Sp. z o.o. ma za zadanie dostarczać Toyota Mo-

⁷ www.masco.com/company.

⁸ www.viessmann.pl.

⁹ www.faurecia.com.

¹⁰ www.toyoda-boshoku.co.jp.

¹¹ www.mecaplast.com.

¹² www.denso.co.jp.

tors Manufacturing części z tworzywa sztucznego do silników dla zakładów w Polsce, Czechach, we Francji oraz w Wielkiej Brytanii.

W Legnicy TBMECA zamierza wytwarzać produkty do różnych części silnika Toyoty, takie jak system wlotu powietrza, pokrywa silnika i instalacje do obiegu płynów. Firma planuje osiągnąć w 2005 r. sprzedaż o wartości 9 mln euro. Od 2007 r. zakłada się sprzedaż na średnim rocznym poziomie 13 mln euro. Deklarowane zatrudnienie w legnickim zakładzie powinno wynieść 88 osób, z opcją na zwiększenie, natomiast inwestycja kształtować się będzie na poziomie ok. 10 mln euro.

Ostatnim inwestorem korporacyjnym w LSSE jest Sanden Corporation z Japonii, który w swoich 42 fabrykach na całym świecie zatrudnia 8,5 tys. pracowników. Inwestycja w LSSE będzie drugą w Europie, po fabryce w Rennes we Francji. Planuje się, iż inwestycja w Polsce wyniesie ok. 60 mln euro w pierwszej fazie oraz docelowo utworzonych zostanie 500 miejsc pracy. Główną działalnością Sanden Corporation jest produkcja urządzeń dla sektora motoryzacyjnego, ład chłodniczych, domowych i przemysłowych urządzeń klimatyzacyjnych i grzewczych¹³. Sanden Manufacturing Poland Sp. z o.o. produkować będzie urządzenia klimatyzacyjne i ich części zamienne dla europejskiego sektora motoryzacyjnego.

Omawiając inwestycje korporacji transnarodowych w LSSE, należy podkreślić znamieny fakt, iż z porównania wielkości pierwotnie planowanych, w zakresie nakładów inwestycyjnych i zatrudnienia, z rzeczywistymi uzyskanymi po kilku latach funkcjonowania wynika, że wszyscy inwestorzy znacząco przekroczyli pierwotne założenia. Co więcej, z posiadanych informacji wynika, iż zamierzają oni w najbliższej przyszłości rozbudowywać swoje przedsięwzięcia zlokalizowane w LSSE.

Niewątpliwie to pozytywne zjawisko, preradzające się już w pewną tendencję, nie zaistniałoby, gdyby nie interes ekonomiczny korporacji. Stąd już tylko krok do ostatecznej konkluzji, iż globalizowanie działalności przynosi korporacjom znaczne korzyści, które są związane ze stosowaniem różnych instrumentów strategii globalnej.

5. Znaczenie czynników rynkowych, kosztowych i innych

Lokalizowanie zakładów produkcyjnych na terenie LSSE wynika z jednego z podstawowych elementów strategii globalnej, jakim jest lokalizowanie działalności wytwórczej na obszarze całego świata. Co więcej, działanie takie jest nierozłącznie związane z istotną cechą strategii globalnej, jaką jest rozrywanie, rozpraszanie i centralne integrowanie tzw. łańcucha wartości dodanej, który stanowi przyrost wartości dóbr w wyniku określonego procesu produkcji, tworzony na każdym etapie przetwórstwa [Noga 2000, s. 22].

¹³ www.sanden.co.jp.

Przyjmuje się, iż w skład łańcucha wartości dodanej wchodzi zarówno badania i rozwój, jak również zakupy, produkcja, logistyka, marketing i sprzedaż, aż do usług posprzedażnych. Korporacje transnarodowe, realizując strategię globalną, rozpraszają te ogniwka pomiędzy różne ośrodki zlokalizowane na całym świecie. W takim podzielonym układzie faz wytwarzania gdzie indziej prowadzone są prace laboratoryjne, w innych krajach rozmieszczone są wytwórnie podzespołów, a w jeszcze innym kraju dokonuje się montażu wyrobu finalnego.

Poszczególne filie stają się przedsiębiorstwami wysoko wyspecjalizowanymi, wyłącznie według kryterium faz wytwarzania, a nie np. rynków zbytu, jak to było uprzednio. Każdy z zakładów, będąc ogniwem w łańcuchu, pracuje na rzecz całej firmy, która z kolei koordynuje centralnie działalność wszystkich rozproszonych ogniw łańcucha. Adekwatnym przykładem, obrazującym, jak w praktyce realizowany jest ten element strategii globalnej korporacji transnarodowej, może być lokalizacja niektórych zakładów produkcyjnych w polskich sse.

Jedną z największych inwestycji strefowych jest inwestycja koncernu Volkswagen, który wybudował fabrykę silników na terenie LSSE. W fabryce produkowanych jest codziennie kilka tysięcy silników w pięciu typach, zarówno benzynowych, jak i diesla. Zakład w Polkowicach wytwarza wyłącznie silniki, lecz za to na potrzeby całego koncernu. Jak wynika z tab. 1 prawie cała produkcja wysyłana jest na eksport, z przeznaczeniem dla montowni samochodów zlokalizowanych w różnych krajach.

Należy wspomnieć, iż identyczna sytuacja przejawiająca się przesunięciem do Polski niektórych faz wytwarzania ma miejsce w odniesieniu do pozostałych, wymienionych już inwestycji korporacyjnych w LSSE.

Niewątpliwie podobnym przykładem jest zlokalizowany w Wałbrzyskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej zakład produkcyjny japońskiego koncernu Toyota. Zakład ten wytwarza wyłącznie skrzynie biegów, w różnych typach, dla różnych modeli samochodów, montowanych w zakładach Toyoty w Europie i poza nią.

Analizując zagadnienie łańcucha tworzenia wartości dodanej, niektórzy badacze podkreślają, iż z punktu widzenia koncernu globalnego ważny jest również sposób podziału poszczególnych ogniw łańcucha, czyli konfiguracja. Właściwa konfiguracja pozwala uzyskać efekt skali oraz uczenia się, a równocześnie uniknąć ceł i innych barier handlowych. Dzięki temu można także realizować korzyści komparatywne, lokalizując np. pracochłonną produkcję tam, gdzie koszty pracy są niskie [Rymarczyk 1996, s. 91].

Takie podejście jest zbieżne poglądem, jaki wyraża G.S. Yip, który dzieli czynniki popychające firmy w stronę globalizacji na następujące grupy [Yip 1996]:

- czynniki rynkowe,
- czynniki kosztowe,
- czynniki polityczne (rządowe),
- czynniki konkurencyjne.

Gdyby spojrzeć zatem w tym ujęciu na obecność w Polsce (w LSSE) takich koncernów, jak Volkswagen, Masco, Gates, Faurecia, Sanden i innych, to bez wątpienia można stwierdzić, że wszystkie wymienione uprzednio czynniki spowodowały w sumie podjęcie decyzji o inwestowaniu w Polsce.

Wynika to z oczywistego faktu, że koncern globalny musi uczestniczyć w rynku globalnym, a przynajmniej w jego najważniejszych segmentach, za jakie uznawane są rynki amerykański, azjatycki i europejski. Inwestycje w LSSE związane z możliwością obsługi rynku polskiego i całej Unii Europejskiej w zupełności ten wymóg spełniają.

Nie bez znaczenia jest to, że tym samym obsłużony może zostać klient globalny, który pojawił się wraz z globalizacją. Chodzi tu nie tylko o lojalnego klienta indywidualnego, przyznanego np. do samochodów marki Volkswagen, ale także o globalnego klienta instytucjonalnego, który sam jest często korporacją globalną (zob. Toyota i Sanden) i który do swojej zunifikowanej produkcji rozproszonej po świecie potrzebuje tych samych surowców, komponentów i podzespołów.

Niewątpliwie fundamentalne znaczenie dla decyzji o inwestowaniu w LSSE miała grupa czynników kosztowych. Koszty od zawsze stanowiły istotny czynnik wpływający na zachowania producentów. W dobie globalizacji, gdy globalny rynek oferuje możliwość zwiększenia sprzedaży, czynnik ten jeszcze bardziej zyskał na znaczeniu.

Nie tylko korzyści skali wynikają z funkcjonowania na rynku globalnym. Innym, dodatkowym efektem kosztowym są korzyści doświadczenia uzyskiwane na skutek coraz większej wprawy i doskonalenia jakości wyrobu. Nie bez znaczenia są ponadto korzyści wynikające z szybszego zamortyzowania nakładów na badania i inwestycje.

W realizowaniu strategii globalnej, przejawiającym się inwestycjami w LSSE, istotnym czynnikiem kosztowym jest również koszt pracy i pieniądza. Wynika to z prostego faktu, że w krajach wysoko rozwiniętych (USA, Japonia, Niemcy, Francja itd.) łączny koszt pracy pracownika wykonującego te same czynności jest wielokrotnie wyższy niż w Polsce. Relacje te są szczególnie korzystne dla regionu legnicko-głogowskiego, w którym koszt pracy z uwagi na poziom płac i wysokie bezrobocie jest 2-3-krotnie niższy niż np. w Warszawie.

Kwalifikacje zawodowe miejscowej kadry, wywodzącej się w znacznym stopniu ze zlikwidowanych zakładów przemysłowych, są wysokie. Wśród osób poszukujących pracy spory jest także odsetek absolwentów szkół średnich i wyższych. Wszystko to zapewnia utrzymanie jakościowych standardów produkcji przy zdecydowanie niższych kosztach pracy. Fakt ten znajduje potwierdzenie w oficjalnych wypowiedziach przedstawicieli koncernów już w LSSE funkcjonujących, czynionych przy różnych okolicznościowych wydarzeniach.

Innym z czynników kosztowych wykorzystywanym przez koncerny globalne jest koszt pieniądza. Produkcja w krajach o słabej walucie, a sprzedawanie w kra-

jach mających silną walutę przysparza znacznych korzyści z tego tylko powodu. Koncerny globalne, koordynując centralnie swoją działalność, stosują specjalne modele oprogramowania, umożliwiające im szybkie obliczanie i wykorzystanie okresowych wahań różnic kursowych, stóp podatkowych, kosztów transportu itp. Relatywnie słaby i podlegający sporym wahaniom kurs złotego stwarza spore możliwości w tym zakresie.

Istotną grupą czynników sprzyjających inwestowaniu przez koncerny globalne są czynniki polityczne. W obszarze tym należy usytuować zarówno politykę centralną, regionalną, jak i lokalną. Liberalna polityka polskich rządów, po roku 1989 przyjazna jednocześnie inwestycjom zagranicznym, zachęciła koncerny globalne do inwestowania w Polsce. Podobnie życzliwie zachowywały się władze regionalne, władze lokalne zaś często napinały niebezpiecznie swój budżet, aby tylko pozyskać do swojej gminy znaczącego inwestora zagranicznego. Godnym powieślania jest przykład gminy Polkowice, która w ślad za Volkswagemem uczyniła ostatnio wiele dla pozyskania do swojej podstrefy (LSSE) kolejnego globalnego inwestora, jakim jest Sanden Corporation z Japonii.

Proces akcesji Polski do Unii Europejskiej, traktowany jako polska racja stanu, niewątpliwie upewnił inwestorów korporacyjnych o zasadniczych kierunkach polskiej polityki. Obecność Polski w Unii Europejskiej zapewnia koncernom transnarodowym przez inwestycje w Polsce obecność na rynkach zjednoczonej Europy, zwiększając ich przewagę konkurencyjną w odniesieniu do tych, którzy jeszcze tego nie uczynili.

Ma to niewątpliwy związek z ostatnią grupą czynników, jaką są czynniki konkurencyjne. Bez globalizowania swojej działalności nie można podjąć skutecznej rywalizacji z globalnymi rywalami. Innymi słowy, pojawienie się w Polsce Isuzu, Fiata czy General Motors wymusiło zainteresowanie inwestycjami w Polsce ze strony Volkswagena, Toyoty czy też Daewoo. Nie da się ukryć, że pojawienie się globalnych konkurentów zmusza innych do przyjmowania strategii globalnych.

6. Podsumowanie

1. Według analiz dokonanych na bazie zasiedlenia Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej przez inwestycje korporacji transnarodowych z całą pewnością stwierdzić można, że istnieje szczególna zależność między procesem globalizacji gospodarczej a korporacjami międzynarodowymi polegająca na tym, że korporacje są zarówno siłami sprawczymi tego procesu, jak i jego głównymi beneficjentami.

2. Transformacja polityczna i społeczno-gospodarcza, jaka nastąpiła w Polsce po roku 1989, powoli neutralizuje historyczne dziedzictwo, wynikające z minionych podziałów politycznych, w wyniku których działalność inwestycyjna wielkich korporacji skoncentrowała się głównie w krajach najwyższej rozwiniętych.

3. Przyjęcie Polski do Unii Europejskiej jest niezmiernie korzystne i oznacza włączenie Polski w główny nurt procesu globalizacji, a co za tym idzie, wzrost zainteresowania ze strony inwestorów zagranicznych i zwiększenie strumienia inwestycji kapitałowych.

4. Na zainteresowanie się Legnicką Specjalną Strefą Ekonomiczną ze strony korporacji ponadnarodowych niewątpliwym wpływ miała dobra lokalizacja, w pobliżu autostrady A-4, oraz bliskość granicy niemieckiej i czeskiej, a także wysokie bezrobocie i znaczny zasób wykwalifikowanej siły roboczej.

5. Dostępność dobrze wykwalifikowanych i relatywnie nisko opłacanych pracowników, wpływając istotnie na łączne koszty pracy, stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na decyzje koncernów globalnych o inwestowaniu w Polsce (w LSSE).

6. Procesy prywatyzacyjne sprzyjają napływowi inwestorów zagranicznych, gdyż w relacje z nimi wchodzi suwerenne podmioty gospodarcze, kierujące się w swoim działaniu kryteriami ekonomicznymi.

7. Dynamiczny rozwój zakładów produkcyjnych zlokalizowanych przez koncerny globalne w LSSE oraz plany przyszłego ich rozwoju dowodzą, że Polska nadal jest krajem, w którym z uwagi na korzystne czynniki rynkowe, kosztowe i polityczne warto i opłaca się inwestować.

8. Inwestycje w LSSE są bardzo istotnym dowodem na stosowanie strategii globalnej przez korporacje ponadnarodowe, której reguły wymagają od nich m.in. uczestnictwa w rynku globalnym, lokalizowania działalności wytwórczej na obszarze całego świata oraz konkutowania w skali globalnej.

Literatura

- Bolesta-Kukułka K., *Procesy globalizacji gospodarczej i problemy zarządzania globalnego*, „Wiś i Państwo” 1996 nr 2-3.
- Cziomer E., Zyblikiewicz L., *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 2002.
- Gibuła R., *Handel, inwestycje i korupcja*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 867, AE, Wrocław 2000.
- Gibuła R., *Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna. Założenia – rzeczywistość*, Materiały konferencyjne, Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska powiatu lubińskiego a uwarunkowania rozwoju przemysłu miedziowego, Lubin, wrzesień 2002.
- Gibuła R., *Polskie specjalne strefy ekonomiczne a Unia Europejska*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 967, AE, Wrocław 2003.
- Guzek M., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 2001.
- Jarczewska-Romaniuk A., *Korporacje w procesie globalizacji*, Sprawy Międzynarodowe 1(LVI), Akademia Dyplomatyczna, Warszawa 2003.

- Kryńska E. (red.), *Polskie Specjalne Strefy Ekonomiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2000.
- Kuźniar R., *Globalizacja i porządek międzynarodowy*, Sprawy Międzynarodowe 1(LVI), Akademia Dyplomatyczna, Warszawa 2003.
- Noga M., *Makroekonomia*, AE, Wrocław 2000.
- Ograniczenia stosowania fiskalnych instrumentów wspierania inwestycji w specjalnych strefach ekonomicznych na rzecz instrumentów rozwoju regionalnego zgodnych z zasadami obowiązującymi w krajach Unii Europejskiej*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, czerwiec 1999.
- Płowiec U. (red.), *Analiza doświadczeń krajów Unii Europejskiej w zakresie pomocy publicznej dla Polski*, I KiCHZ, Warszawa 1999.
- Raport na temat rezultatów negocjacji o członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej*, Rada Ministrów, Warszawa, grudzień 2002.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 1997r. w sprawie ustanowienia Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (DzU 1997 nr 44, poz. 247).
- Rymarczyk J., *Internacjonalizacja przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 1996.
- Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (DzU 1994 nr 123, poz. 600 z późn. zm.).
- World Investment Report 2002: Transitional Corporations and Export Competitiveness*, UNCTAD 2003.
- www.denso.co.jp.
- www.faurecia.com.
- www.gates.com.
- www.masco.com/company.
- www.mecaplast.com.
- www.royalgroupstech.com.
- www.sanden.co.jp.
- www.toyota-boshoku.co.jp.
- www.viessmann.pl.
- www.volkswagen-ir.de/index.php.
- Yip G., *Strategia globalna*. Światowa przewaga konkurencyjna, PWE, Warszawa 1996.

INVESTMENTS IN THE LEGNICA SPECIAL ECONOMIC ZONE AS AN EFFECT OF A GLOBAL STRATEGY OF ENTERPRISES

Summary

Since 1989 Poland is under economic and political transition. This study deals with the influence of the activity of multinational corporations and their global investment strategy on the investments within the Legnica Special Economic Zone in Poland, in connection with the Polish government activity.

The first part is about trends, which appeared in global economy after World War II. This part including some information about trends of globalisation.

The second part deals with the activity and co-operation of multinational corporations with many countries, free market economy, in the field of economic development.

In the third part I brought in some information about the Poland's activities in specific spheres, like public support. Especially I focused on some issues, such as Polish law and governmental strategy in Poland.

The fourth part deals with the corporation's activity in Legnica Special Economic Zone. Inter alia I put here some data about investors from Japan, Germany and other western countries and the range of foreign investments. What is more I described their activity for LSEZ enlargement and the idea for building of globalisation and the whole world co-operation in connection with the Polish government activity for unemployment reduction.

In part five, I'm describing the influence of the political and economic key indicators on the investors choices in the context of ten years` functioning polish law for special economic zones. Especially I described the issues of information and promotion of the corporation decisions. Investors' experiences, corporations expectations and European Union requirements had made a big impact on the works of the Polish Parliament, especially on the legislation process of many regulations which have been implemented in Poland since 1994. I also described international corporation results of investments within LSEZ.

To assume, I put forward my conclusions based on my own research. In my opinion, the global investment strategy has big influence on the international corporation activity in Polish special economic zones, including investments within LSEZ.